

La meua ciutat, el meu món

LA HISTÒRIA I ELS SEUS RELATS ALTERNATIUS

Enric Ferrer

La història, com tota ciència, té el seu mètode, les seues fonts, les hipòtesis de treball, entre altres instruments, sempre amb la pretensió d'aproximar-se a l'estudi i comprensió del passat, fet amb rigor i, si és possible, amb alguna gràcia, que no exclou uns grams d'ironia i d'humor. La celebració de la Fira amb l'esment del patró sant **Francesc de Borja**, tot i l'escassa projecció pública, per les raons que tots coneixem, ens pot permetre alguna reflexió sobre quina història interessa realment al públic. El cas dels Borja és paradigmàtic perquè, després de tones d'investigacions riguroses, la construcció d'un relat alternatiu a la història que aspira a ser solvent, és el que ha guanyat la partida. Sembla una experiència esquizofrènica, on la realitat i la percepció de la realitat caminen en paral·lel. El que interessa és la representació d'un passat com a espectacle, de cap manera l'explicació fonamentada en la investigació de les fonts, sempre contrastades. Podem il·lustrar-ho amb dos recursos, un de caràcter plàstic i l'altre, de literari.

La moda de la pintura historicista del segle XIX, per la grandària de les teles que s'hi utilitzaven, va donar treball a unes quantes fàbriques tèxtils, però ben poc als estudiosos que hi buscaven alguna cosa més

que l'espectacularitat de les escenes que s'hi representaven. En general, la visió romàntica de la història, sense un mínim sentit crític, produïa la impressió de ser una falsa recreació del passat. Un dels més acreditats autors d'esta classe de pintura va ser **Moreno Carbonero**, d'altra banda excel·lent dibuixant. El pintor malagueny és l'autor de *La conversió del duque de Gandia*, que va obtenir la Medalla Nacional en el concurs de 1874. L'escenificació teatral de la pintura és quasi perfecta. L'encàrrec de l'emperador **Carles** al marquès de Llombai de portar les despulles de la seua esposa **Isabel de Portugal** a Granada, és d'aquells que poden trasbalsar al més endurit per la vida. Francesc de Borja, aconhortat per un amic, contempla el rostre putrefacte de l'emperadriu, dona de reconeguda bellesa, tal com la va recordar el Tiziano. Darrere, el següent, com un cor de tragèdia en silenci, mira l'escena amb protocol·lari respecte. Tan sols el criat que ha obert el taüt s'hi tapa el nas amb un mocador. Només hi faltava la frase hagiogràfica que donara el to definitiu a l'acte: *Mai més no serviré un senyor que se'm pugua morir*.

El jesuïta Francesc de Borja recordarà cada any, al seu diari espiritual, el dia de l'aniversari del traspàs de l'emperadriu «per tot allò que el Senyor obrà en

«La conversió del duque de Gandia», del pintor malagueny Moreno Carbonero.

MUSEO DEL PRADO

ella i en mi per la seua mort». L'experiència de la desaparició d'Isabel de Portugal el va fer reflexionar sobre el sentit de la vida i de la mort, com una experiència profundament espiri-

«L'art, com és evident, va construint el seu relat autònom, independent de la investigació, amb resultats ben distants d'allò que realment va succeir als personatges evocats»

tual, que podia reordenar tota la seua existència, tal com va fer en abdicar del ducat.

El segon recurs, ara literari, correspon a **Sophia de Mello Breyner Andresen**, la coneguda poeta portuguesa, en el seu poema *Meditação do duque de Gandia sobre a morte de Isabel de Portugal*. El to teatral de la pintura de Moreno Carbonero deixa pas a un monòleg dramàtic, marcat pel temps destructor de l'amor, de la mateixa vida.

El poema va obrir cada estrofa amb la repetició i parafrasi de la frase «nunca mais servirei senhor que possa morrer» i va contrastant el rostre pur i net de la persona estimada amb el ros-

tre desfigurat per la mort, fins a l'extrem que mai més no estimarà el que no pot viure per sempre. Tot amb tot, hi apareix el motiu històric com un pretext per a expressar un món interior ben lluny dels sentiments religiosos del segle XVI.

L'art, com és evident, va construint el seu relat autònom, independent de la investigació, amb resultats, com els que hem referit, ben distants d'allò que realment va succeir als personatges evocats. La seducció de l'obra d'art no pot amagar la decepció de comprovar una i altra vegada com la nostra història, fins i tot la local, passen de mà en mà com un succedani de la realitat històrica.